

Maktabgacha yoshdagi bolalarda savodxonlikni oshirish

G.R.Karimberganova UrDPI Pedagogika fakulteti
Maktabgacha ta’lim yo’nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Bilamizki maktabgacha yosh bola savodxonlikning asosiy ko’nikmalaridan har kunlik faoliyatida foydalanishi mumkin bo’lgan yoshdir. Shunday ekan bolaga savodxonlik ko’nikmalarini o’rgatish, uni jalb qilish uchun ongli ravishda har kuni vaqt savodxonlikka oid faoliyatlarni olib boorish lozim. Chunki bola harflar va yozma so’zlar bilan qanchalik ko’p uchrashsa, uning til qobiliyatlari shunchalik kuchli bo’ladi. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga savodxonlik ko’nikmalarini to’liq oshirishga yordam beradigan turli xil usullar haqida so’z boradi.

Kalit so’zlar: savod, til, alifbo, so’z, harf, segmentatsiya, fonetika, interaktiv, muloqot, o’qish, qobilyat, texnologiya, integratsiya.

Bugungi kunda maktabgacha yoshdagi bolalarning savodxonligini oshirish, ularning har tomonlama rivojlanishi uchun juda muhim masala hisoblanadi. Savodxonlikni oshirish asosan bolalarni muhokama qilish, tahlil qilish, yaratish, maslahat berish va muammolarni yechish kabi qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bog’liq jarayon hisoblanadi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida maktabgacha yoshdagi bolalarga savodxonlikni oshirish ko’nikmalarini rivojlantirishga yordam beradigan ba’zi strategiyalar mavjud bo’lib, ular quyidagilardan iborat;

1. Ovoz chiqarib o’qing: kitoblarni o’qib berishda bolalarga muntazam ravishda ovoz chiqarib o’qing. Bu ularning so’z boyligini, tushunish va o’qishga bo’lgan muhabbatini rivojlantirishga yordam beradi.
2. Harfni aniqlash: Harflar va ularning tovushlarini alifbo boshqotirmalar, kartalar yoki harflarga oid o’yinlar kabi interaktiv harakatlar orqali tanishtiring.
3. Fonemik xabardorlik: bolalarni qofiya o’yinlari, tovushlarni moslashtirish va so’zlarni segmentatsiyalash kabi til tovushlariga e’tibor qaratadigan mashg’ulotlarga jalb qiling.
4. Hikoyalar: Bolalarni ertak aytib berish hamda qayta aytib berishga undash, ularning tasavvur va til ko’nikmalarini rivojlantirish. Ushbu ko’nikmalarni

qo‘g‘irchoq teatrlari, rolli o‘yinlar yoki o‘z kitoblarini yaratish orqali shakllantirish mumkin.

5. Yozuv faoliyati: Bolalarga harflarni kuzatish, rasm chizish yoki oddiy jumlar yaratish kabi yozishni mashq qilish imkoniyatlarini yarating.

6. So‘z o‘yini: Bolalarning so‘z boyligi va imlo ko‘nikmalarini oshirish uchun so‘z boshqotirmalari, so‘z ovlari va so‘z yaratish kabi o‘yinlarga jalb qiling.

7. Savodxonlikka boy muhit: Bosma nashrlarga boy, yorliqlar, belgilar va kitoblar bilan bolalar uchun oson bo‘lgan muhit yarating. Bu bolalarni mustaqil izlanish va o‘qishga undaydi.

8. Texnologiya integratsiyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarning savodxonlik ko‘nikmalarini qiziqarli tarzda mustahkamlash uchun mo‘ljallangan ta‘lim ilovalari, interaktiv elektron kitoblar va raqamli resurslardan foydalaning.

Til va gaplashish qobiliyatlari.

Kuchli til ko‘nikmalariga ega bo‘lish maktabgacha yoshdagi bolalarga boshqa savodxonlik ko‘nikmalarini osonlikcha olishga yordam beradi. Bu esa bolalarni bilim egallashga, ijodiy rivojlanishga nisbatan, ishonch hissini uyg‘otadi. Kichik yoshdagi bolalar harflar va yozma so‘zlar bilan qanchalik ko‘p uchrashsa, uning til qobiliyatlari shunchalik kuchli va bardavom bo‘ladi.

Alifbolarni o‘rganish va mashq qilishni qiziqarli mashg‘ulotga aylantirish zarur. Bolani kitob va qalam bilan cheklamang. Unga alifboni tushunishga yordam berish uchun alfavit pechene yoki magnit alfavitlaridan foydalanish kerak. So‘z boyligini mustahkamlashga yordam berish uchun barcha imkoniyatlardan foydalanish samarali natija beradi. Oddiy so‘z qurish o‘yinlari, hatto “Men josusman” o‘yini o‘ynash uchun zerikarli avtoulavlardan foydalanish zarur. Bu yerda bola aytilgan alifbodan boshlangan ob‘ektni ko‘rsatishi kerak boladi.

O‘qish va yozish qobiliyatlari.

Yozish bu mashq qilishni talab qiladigan mahoratdir. Shunday qilib, bolangizga yozish qobiliyatini oshirishda yordam berish uchun har kuni bir oz vaqt o‘ylab oling. Yozish bilan bog‘liq bo‘lgan ba‘zi qiziqarli tadbirlarni yarating. Siz farzandingiz bilan xaridlar ro‘yxatini tuzishingiz va undan osonroqlarini yozishini so‘rashingiz mumkin. Shuning uchun agar bolangiz o‘yinchoq istasa, uni o‘zingizning ro‘yxatingizga qo‘shib qo‘yishini so‘rang. Bu ularga o‘zlarini muhim inson ekanligini his qilishiga va mashg‘ulotlardan zavqlanishiga yordam beradi.

Unga oddiy soʻzlar bilan, tasodifiy joylarda, masalan, oʻyinchoq savatidagi yostigʻida, hatto sumkasida kichik yozuvlar qoldiring. Bu uni oʻzi oʻqishga harakat qilishga undaydi va hatto yozishga ham urinishi mumkin. Iloji boricha bolangizga oʻqitishni boshlang va uning kunlik rejimiga oʻqish uchun vaqt ajratishingizga ishonch hosil qiling. Bu rejim hatto 15 daqiqani tashkil qilishi mumkin. Bu yerda asosiy maqsad izchil boʻlish bilan birga bolani oʻqishga qiziqtirishdir.

Barchaga ayonki bolalarni savodga oʻrgatish mobaynida oʻqish va yozish harakatini maqsadga muvofiq tarzda bajarish oʻqish va yozish koʻnikmasi hisoblanadi. Ushbu koʻnikma esa bilimni talab qiladi, chunki har qanday koʻnikma bilimsiz shakllanmaydi. Shu oʻrinda aytish joizki farzandingizni savodxonlik koʻnikmalarini sayqallashga yordam beradigan ishlarga jalb qilish uchun ongli ravishda har kuni vaqt ajratish lozim. Chunki ota-ona sifatida farzandingizning birinchi oʻqituvchisi sizsiz!

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda savodxonlikni oshirishda izchillik va ijobiylikka muhim ahamiyat qaratish joiz.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

- 1.Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha taʼlim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari togrisida”gi PQ-361 sonli qarori-T: 2018-yil 9-sentyabr.
- 2.Sodiqova Sh.A. “Maktabgacha pedagogika” Fan va texnologiya. T.2017-yil.
- 3.Safarova R. va boshqalar. Savod oʻrgatish darslari.-T.:Manaviyat, 2003.
- 4.Xalilova D.F. “Bolajak tarbiyachilrning pedagogik faoliyatiga kreativ yondashuv.”PEDAGOGS Jurnal, 7(1),172-175.Retrieved from <http://www.pedagoglar.uz/index/.php> ped article/view/465

Research Science and
Innovation House